

The „Palanok” Castle as a geotouristic site in the Zakarpattia, Ukraine

Zamek Palanok jako obiekt geoturystyczny Zakarpacia na Ukrainie

Bartolomej Baláž¹, Pavol Rybár², Dmitro Lanskyi³

Technical University of Kosice, Faculty BERG, Institute of Geotourism
Slovak Republic, Kosice

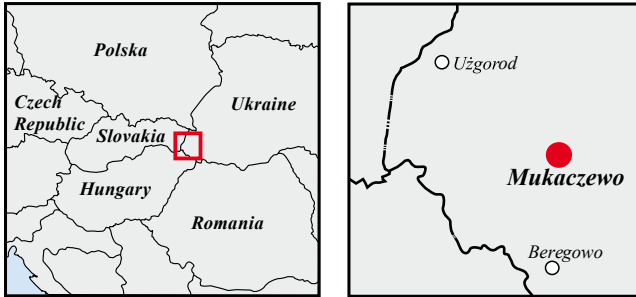

Fig. 2. View from the Palanok Castle to the southwest, towards the broad plains of the Great Hungarian Lowland (Lanskyi, 2009) • Widok z zamku Palanok na południowy zachód, w kierunku Wielkiej Równiny Węgierskiej

Abstract: The paper describes the Palanok Castle in the Zakarpattia in Western Ukraine. This is one of the most popular tourist sites in Ukraine, famous not only of turbulent history and military architecture, but also interesting geology and incomparable scenic views. The recent castle was built in the XIVth century at the top of Sarmatian-Early Pannonian hornblende-pyroxene andesite plug, which rises 68 meters above the surrounding plain. The castle includes lower, central and upper parts with 130 rooms of total area about 14 000 m². In 2008 over 100,000 visitors have arrived from Ukraine, Slovakia, Poland and Hungary, which generated over 50,000 EUR profit. Recently, the castle is a site of regional museum, modern painting gallery and thematic exhibition “The wooden churches of Zakarpattia”.

Key words: Palanok castle, Mukatchevo, Zakarpattia, Carpathians, Fjodor Korjatowich, Ferencz Rakoczi II.

Streszczenie: W artykule opisano zamek „Palanok”, położony na Zakarpaciu, w Zachodniej Ukrainie. Jest to jeden z najpopularniejszych obiektów turystycznych Ukrainy, słynny nie tylko ze względu na burzliwą historię i ciekawą architekturę obronną, ale także interesującą geologię i niezwykle widoki. Współczesny zamek wybudowany został w XIV w. na szczycie komina andezytowego, wznoszącego się 68 metrów ponad otaczającą równinę. Andezyty hornblendowo-piroksenowe pochodzą z sarmatu-wczesnego pannonu. Zamek składa się z zamku dolnego, środkowego i górnego. Jest tu ok. 130 komnat o łącznej powierzchni ponad 14 000 m². W roku 2008 zamek odwiedziło ponad 100 000 turystów z Ukrainy, Słowacji, Polski i Węgier, co przyniosło dochód przekraczający 50 000 EUR. Obecnie w zamku mieści się muzeum regionalne, galeria malarstwa nowoczesnego oraz wystawa tematyczna „Drewniane świątynie Zakarpacia”.

Key words: Zamek Palanok, Mukaczewo, Zakarpacie, Karpaty, Fiodor Korjatowicz, Franciszek II Rakoczy.

Introduction

There are many places in the world located on the landmarks of different landscape types, which represent crossroads of cultures, or which were sites of important historical events. However, there are only a few such places, which meet more than one or even all of the above-mentioned attributes. One of such extraordinary places will be presented below [Golovashenko, 2002, Korzyk, 2002].

This extraordinary place is located at the latitude 48° 25' 54, 46" N and longitude 22° 41' 14, 66" E, i.e. ...“somewhere in Europe”... Its name is *Palanok* or *Mukatchevo* castle (Ukrainian: *Zamek Palanok*; Hungarian: *Munkács vára*, *Munkácsi vár*). It is situated in the Western Ukraine, in its westernmost district called Zakarpattia (Transcarpathia) (www.zamokpalanok.mk.uz.ua).

Geography and geology of the Palanok castle area

Geographically, this area is located in Western Ukraine (Fig. 1), at the boundary of the Eastern Inner Carpathians and the northeastern offset of the Pannonian Basin (or the Great Hungarian Lowland). The castle was built atop the 68-meters-high hill (Fig. 2) situated about 2 kilometers south-west from the centre of Mukatchevo town (Fig. 3). According to a popular folk legend, this hill was stacked in the past by heavily working slaves, and the name “Mukatchevo” commemorates their torments (in Ukrainian “*muka*”).

Fig. 3 View from the Palanok Castle to the northwest, towards the volcanic ridges seen in the far horizon and the Latorytsa River poorly visible in the foreground, between the trees (Lanskij, 2009)
• Widok z zamku Palanok na północny zachód, na horyzoncie wzniesienia wulkaniczne, na pierwszym planie Mukaczewo i rzeka Latoryca (słabo widoczna wśród drzew)

Fig. 1 View of the Palanok Castle hill from the southwest with flysch ridges of the Eastern Carpathians in the background (<http://hu.wikipedia.com>)
• Widok ze wzgórza zamkowego Palanok na południowy wschód, na horyzoncie widoczne fliszowe grzbiety Karpat Wschodnich

From geological point of view the hill is an extrusive body. Although isolated, it belongs both geographically and geologically to the Vihorlat-Gutin Volcanic Zone of the Eastern Inner Carpathians [Lexa et al., 2000] (Fig. 3). Despite the fact that the hill is not very tall, it is a remarkable landmark, well-visible from the surrounding lowland and even from the air (Fig. 1). Only a few hundred meters from the hill flows the second largest river of the region called Latorytsa, which drains the western part of the Zakarpattia.

The castle is a perfect overlook from which the tourists can admire broad plains of the Pannonian Lowland in the south (Fig. 4) and the volcanic and flysch ridges of the Carpathians in the north (Fig. 5).

The castle hill is a typical example of an extrusive volcanic plug composed of hornblende-pyroxene andesite of Sarmatian to Lower Pannonian age (approx. 10 Ma) [Lexa et al., 2000]. The entire Vihorlat-Gutin Volcanic Zone is predominantly composed of andesites; less common are rhyolites and also andesitic and rhyolitic tuffs, tuffites and agglomerates (Fig. 6 and Appendix 1). These volcanics are final products of the Alpine orogeny – an important geological event, which was the result of collision of both the Eurasian and African continental plates.

Concise history of the castle

The Palanok Castle obtained its name after ancient fortification protected by wooden palisades constructed probably in the VIth century BC by Slavic tribes when they have migrated into the Carpathian region [Njorba, 2008]. Only about 300 years later (895–896 BC) the Hungarian tribes led by their chief Arpad arrived through the Verecky Pass and established their new homeland in the Pannonian basin (in Hungarian: *Kárpáti medence*). First mentions of stone castle near Mukatchevo came from the XIth century, when the Hungarian King Lajos (Ladislaus) the First (later the Saint Lajos) ordered the construction of stone castles as protection

against the attacks of nomads. However, about two hundred years later (1241–1242) the castle was destroyed (like many others) during the major invasion of Tartars [Kontler, Pražák, 2001].

After so-called “Battle of Rozhanovce” (or “Battle of Kosice”), in 1312, the castle was captured by the King of Hungary Karoly (Charles) Robert from the d’Anjou dynasty. The King Charles Robert was a great builder – he ordered the construction of many new, stone castles as well as he founded mining towns and even the still operating mint in Kremnica (Slovakia). Among others, he also commanded to build the Palanok Castle [Kontler, Pražák, 2001].

In the year 1396 the Emperor Zsigmond (Sigismund) the First from the Luxemburg dynasty endowed the Palanok Castle to the Prince Fjodor Koryatowich (Fig. 7), who arrived to Hungary from Lithuania via Ruthenia. Prince Fjodor continued the construction of the castle until his death in 1414. He changed a rather small castle into a mighty stronghold, which included the foreyard, the central courtyard and the donjon, then called the Old Tower [Njorba, 2008] (Fig. 8).

The Old Tower was protected by a deep moat and nearly 10-meters-high stone walls. The corners of the castle were strengthened with four, high towers, each was nine meters in diameter and had 2.5-meters-thick stone walls. Three towers survived up to now and are tourist attractions. In the Old Tower the Prince Koryatowich ordered to dig a water well, in order to ensure water supply in the case of a siege. Because of hard andesitic rocks the digging has lasted many years. Finally, the well reached 85 meters depth and provided water. The well is a subject of many legends, most of which connected with the activity of a devil [<http://www.zamokpalanok.mk.uz.ua>].

In the years 1445–1456 the castle was owned by János (John) Hunyadi – Hungarian national hero, famous of his victories in battles against Turks. The following centuries were rather turbulent for the castle and its vicinity, as for the whole Hungarian (and later Austrian) kingdom. After disas-

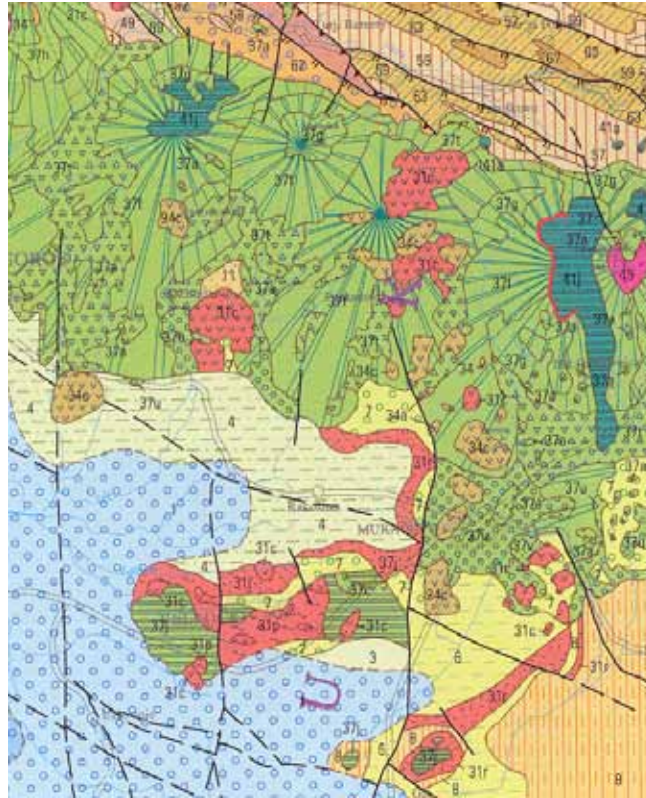

Fig. 4 Geological map of the Palanok Castle area (situated on an andesitic extrusive body - 34c, southwest from Mukatchevo) (after Lexa et al., 2000); for explanations see Appendix 1 • Mapa geologiczna okolic zamku Palanok (góra zamkowa to komin wulkaniczny, oznaczony jako 34c, na południowy-zachód od Mukaczewa) (objaśnienia mapy w Dodatku 1)

Legend of geological map of the Palanok Castle area

Neogene – Quaternary basins

1 – mostly fluvial gravels and sands, subordinate lacustrine sediments (basin accumulations); Pleistocene? – Holocene?

3 – grey variegated clays, silts, sands, gravels, thin lignite seams, freshwater limestones and tuffite horizons; Dacian – Rumanian

4 – clays with lignite, sands, gravels; Late Miocene – Pliocene

6 – grey, mostly calcareous clays, silts, sands, gravels, lignite seams; freshwater limestone horizons; Pannonian – Pontian

7 – grey and variegated clays, silts, sands, gravels/conglomerates, lignite seams, freshwater limestones, rhyolitic, rhyodacitic and andesitic tuffs, diatomites, bentonites, turbidites; Pannonian

8 – grey calcareous clays, variegated clays, sands/sandstones, siltstones, acid tuffs, bentonite, rare gypsum and lignite seams, freshwater silica deposits; Badenian – Pannonian in N Hungary

11 – grey calcareous clays/claystones, siltstones, sands/sandstones, conglomerates, acid tuffs, bentonite, limestones, diatomites and evaporites; Sarmatian

31 – rhyolites and rhyodacites: c – extrusive domes and dome flows; j – effusive complexes filling volcano-tectonic depressions; p – ignimbrites, pumice tuffs, tuffs (proximal facies); r – fine, primary and reworked tuffs (distal facies); Sarmatian – Pannonian

34 – amf-px, px-amf and bi-amf andesites to dacites: c – extrusive domes and dome flows; Sarmatian – Early Pannonian

37 – basaltic, px and amf-px andesites: a – small, often irregular intrusions; c – extrusive domes and dome flows; f – effusive cones; g – stratovolcanic cones; h – pyroclastic cones;

j – effusive complexes filling volcano-tectonic depressions; t – coarse to fine, epiclastic volcanic breccias; u – epiclastic volcanic conglomerates and sandstones; Sarmatian – Early Pannonian

41 – high alumina basalts to basaltic andesites: a – small, often irregular intrusions;

j – effusive complexes filling volcano-tectonic depressions; Late Sarmatian ? – Pannonian

45 – subvolcanic intrusions: diorites and dioritic porphyries; Middle Miocene

Paleogene

49 – sandstones, calcareous claystones, locally conglomerates; Lutetian – Oligocene, Mesozoic and Tertiary of the Outer Alps and Carpathians

57 – calcareous sandstones (locally with *Lithotamnina*) and siltstones, calcareous claystones, horizons of laminated limestones and conglomerates; Oligocene

58 – calcareous claystones, siltstones, sandy claystones, sandstones, rare marls and slumps: flysch; Priabonian – Oligocene

59 – brown and greenish-grey claystones (locally silicified), minor sandstones, cherts, rare conglomerates, pale marls, coccolithic limestones and ankerites, horizons of *Lumachella* limestones and diatomites; Bartonian - Oligocene

62 – coarse-grained quartz-carbonate sandstones, fine conglomerates, minor claystones; Paleocene – Eocene

63 – variegated and calcareous claystones, marls, sandy claystones, greywacke/arkosic and quartz-carbonate sandstones and conglomerates (locally with glauconite), subordinate pelosiderites, locally limestones

67 – sandstones, minor claystones, conglomerates: mostly thick-bedded, sandy flysch

Mesozoic and Paleogene of the Pieniny Klippen Belt

89 – claystones, marlstones and marls, sandstones, conglomerates: flysch

Fig. 5. Bronze statue of the Prince Fjodor Koryatowich in the Palanok Castle (Lanskij, 2009) • Posąg księcia Fiodora Korjatowicza na zamku Palanok

trous defeat of Hungarian army by Turks near Mokhatch (in Hungarian: *Mohács*) (1521) the castle has become a matter of controversy between Austrian and Transylvanian monarchs. In the year 1635 the castle became the property of the Transylvanian Prince György (George) Rákoczi the First [Kontler, Pražák, 2001].

The glorious episode in the castle history is related to the so-called "nobles rebellion" against the Habsburg Empire, led by George Rákoczi, later by Imre (Imrich) Thököly and, finally, by Ferenc (Frank) Rákoczi the Second [Njorba, 2008] (Fig. 11).

In the years 1685–1688 the Countess Ilona (Helene) Zrinyi (Fig. 9, 10) – mother of Prince Ferenc II Rákoczi (Fig. 11) led the defense of the castle against the Imperial Austrian army commanded by general Antonio Caraffa. The Palanok Castle was the center of the Rakoczi uprising. Ferenc Rákoczi was later elected the Prince of Transylvania. In 1705 he invited three French fortification engineers: Demoiseau, de la Monthe and de la Faux who were ordered to improve the fortifications of the castle by construction of bastions [Kontler, Pražák, 2001] (Fig. 8, 13). At its big times the castle was protected by strong artillery: 164 cannons of various size supplied by 60 barrels of gunpowder.

After the surrender of rebeliants in 1711 followed by the Szatmar Peace Treaty the castle has become the property of Austrian emperors. During the reign of the Emperor Joseph the Second (1780–1790) the castle was rebuilt and assigned as a political prison, where the most important opponents of the Habsburg dynasty were kept under custody [Kontler, Pražák, 2001]. For example, from June 1821 to July 1823 the prisoner was Alexander Ypsilantis – famous Greek freedom fighter. When Napoleon Bonaparte's army approached Vien-

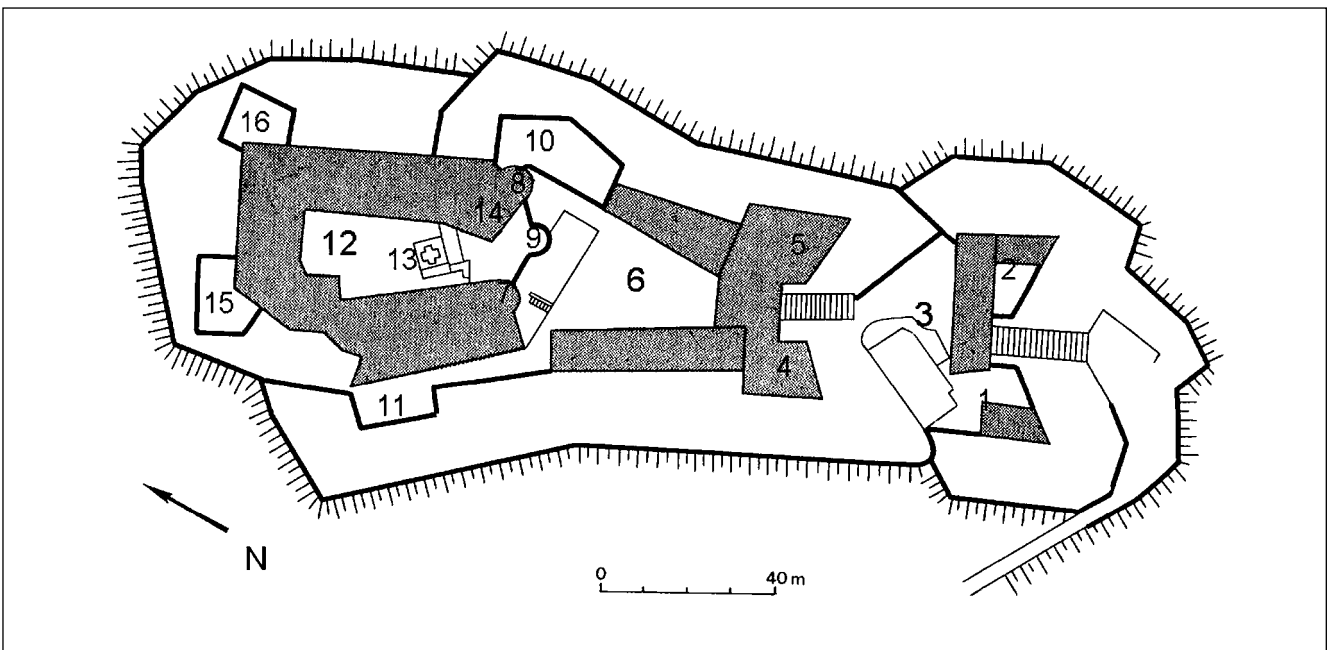

Fig. 6. Sketch-map of the Palanok Castle [http://hu.wikipedia.com]: 1 - Hajdú bastion, 2 - German bastion, 3 - Lower castle, 4- Hussar bastion, 5 - Wheeler (Wagner) bastion, 6 - Middle castle, 7 - Lórantffy bastion, 8 - Rákoczi bastion, 9 - Liberty tree bastion, 10 - Vezér (Long) bastion, 11 - Géczy bastion, 12 - stronghold (citadel), 13 - water well, 14 - chapel, 15 - German bastion, 16 - Hajdú bastion. • Plan zamku Palanok: 1 – bastion Hajdú, 2 – bastion niemiecki, 3 – dolny zamek, 4 – bastion husarzy, 5 – bastion Wagnera, 6 – środkowy zamek, 7 – bastion Lórantffy, 8 – bastion Rakoczego, 9 – bastion drzewa wolności, 10 – długi bastion, 11 – bastion Géczy, 12 – cytadela, 13 – studnia, 14 – kaplica, 15 – bastion niemiecki, 16 – bastion Hajdu.

Fig. 6. Statue of Countess Ilona Zrínyi and her son, Prince Ferenc Rákóczi II (Lanskij, 2009) • Posąg hrabiny Heleny Zrinyi i jej syna, księcia Franciszka II Rakoczego

Fig. 7. Portrait of Countess Ilona Zrínyi by Károly Jakobey [http://hu.wikipedia.com] • Portret hrabiny Helena Zrinyi, malowany przez Karola Jakobeya

Fig. 8. Portrait of Prince Ferenc Rákóczi II by Ádám Mányoki [http://hu.wikipedia.com] • Portret księcia Franciszka II Rakoczego, malowany przez Adama Manyokiego

na (1805–1806), the royal Hungarian crown (known also as St. Stephen’s Crown) was evacuated and hidden in the Palanok Castle [Njorba, 2008]. During the Hungarian revolution in the years 1848–49 all prisoners kept in the castle were released – the surprising number of 19,700 persons (!!!). The prison was finally closed in 1896 [Njorba, 2008].

In the 1918 the Transcarpathian region together with the Palanok Castle has become a part of Czechoslovakia. During Hungarian occupation in the years 1939–44 Hungarian military garrison resided in the castle. In the fall of 1944 the Transcarpathian region has been included into the Ukrainian Soviet Republic (i.e., part of the former Soviet Union). Since 1960 the castle has housed a secondary school and since 1970 it has become a site of regional museum [Njorba, 2008].

Nowadays, the castle consists of three parts: upper, middle and lower. It is protected by a deep moat of walls secured by timber casings. It is evident from the castle walls (Figs. 12, 13), that the majority of building materials used in the castle originated from local sources, i.e. these are construction stones of andesitic composition [Lexa et al., 2000]. The total area of the castle is 14,000 square meters. There are 130 rooms

connected by a complicated system of corridors [Golovashenko, 2002]. In the year 2008 the castle museum was visited by over 100,000 tourists from Ukraine, Slovak Republic, Poland, Hungary and Romania. The annual income was 626,000 hrivens (UAH) (1 € = 11,85 UAH on 19.10.2009). Due to this financial result the Palanok Castle has become the seventh most important touristic object in Ukraine [Sine, 2008].

Conclusion

The Palanok Castle has become an important tourist destination in Ukraine. In the vicinity various volcanics of the Vihorlat-Gutin Volcanic Zone are exposed. The castle itself is not only an example of Medieval fortress with long and interesting history but also historical museum and art gallery where modern paintings are exhibited. It is also an artistic salon and a site of exhibition named “The wooden churches of Zakarpattya”. Moreover, the castle host a comfortable coffee shops where tourists from Ukraine and abroad are cordially welcome [http://www.city.mukachevo.net]. □

Streszczenie

Zamek Palanok jako obiekt geoturystyczny Zakarpacia na Ukrainie

Bartolomej Baláž, Pavol Rybár,
Dmitro Lanskyi

„Gdzieś w Europie”, na Zakarpaciu (Zachodnia Ukraina) (Fig. 1) znajduje się niezwykle obiekt, który jest jednocześnie atrakcją geologiczną i geomorfologiczną, wspaniałym punktem widokowym, miejscem spotykania się różnych kultur, zabytkiem historycznym i architektonicznym, a wreszcie

świadkiem ważnych wydarzeń historycznych. Jest to Zamek „Palanok” („Palanka”), zwany także „Mukaczewskim” (po ukraińsku Zamek „Palanok”, po węgiersku Munkács vára lub Munkácsi vár).

Zamek Palanok usytuowany jest na granicy wschodnich Karpat Wewnętrznych i północno-wschodniej części Basenu Pannońskiego, który zajmuje Wielka Nizina Węgierska. Zbudowano go na szczycie wzgórza o wysokości 68 metrów nad poziomem otaczającej równiny (Fig. 2), około 2 kilometrów na południowy zachód od miejscowości Mukaczewo (Fig. 3). Znana ludowa opowieść mówi, że wzgórze to usypali niewolnicy, a nazwa upamiętnia ich cierpienia (od ukraińskiego słowa muka).

Wzgórze zamkowe jest samotnym kominem wulkanicznym, zbudowanym głównie z andezytów hornblendowo-piroksenowych o wieku sarmat-dolny pannon (ok. 10 Ma). Należą one do wschodniokarpackiej strefy wulkanicznej Vihorlat-Gutin (Fig. 6), którą tworzą głównie andezyty z niewielkim udziałem ryolitów, a także tufów andezytowych i ryolitowych, tufitów i aglomeratów (Fig. 6 and Appendix 1). Wulkanizm strefy Vihorlat-Gutin to końcowy epizod orogenezy alpejskiej.

Choć nie jest szczególnie wysokie, wzgórze zamkowe stanowi znakomity punkt widokowy, doskonale widoczny z otaczających równin (Fig. 2). Turysta może podziwiać zarówno szerokie przestrzenie Równiny Węgierskiej na południu (Fig. 4), jak i wulkaniczne wzgórza, a za nimi fliszowe grzbiety Karpat na północy (Fig. 5). Kilkaset metrów od wzgórza zamkowego przepływa rzeka Latoryca, która zbiera wody z zachodniej części Zakarpacia.

Nazwa zamku wywodzi się od historycznych fortyfikacji, zbudowanych w tym miejscu w VI w. p.n.e. przez Słowian, którzy przywędrowali wtedy do tej części Karpat. Około 300 lat później (lata 895–896 n.e.) przybyli tu Węgrzy po dowództwem wodza Arpada. Przebyli oni Przełęcz Verecką i podbili nizinę pannońską. Pierwsza wzmianka historyczna o kamiennym zamku niedaleko Mukaczewa pochodzi z wieku XI, gdy król Węgier Władysław I (później ogłoszony świętym) rozkazał wybudować w tym miejscu zamek w celu obrony przed najazdami koczowniców. Około 200 lat później zamek Palanok (i wiele innych) został

Fig. 8. Walls of the Palanok Castle built of andesitic rocks. (Lanskyi, 2009) • Mury zamku Palanok zbudowane z andezytów

zniszczony przez Tatarów w czasie wielkiego najazdu w latach 1241–42.

Po bitwie pod Rożanowcami, w roku 1312, zamek został zdobyty przez wojska króla Węgier Karola Roberta z rodu Andegawenów. Władca ten zasłynął jako wielki budowniczy – z jego rozkazu zbudowano w królestwie wiele nowych zamków kamiennych, a ponadto szereg ośrodków górniczych, a nawet mennicę w Kremnicy, która zresztą istnieje po dziś dzień. Król Karol Robert kazał też odbudować zamek Palanok.

W roku 1396 cesarz Zygmunt I Luksemburski podarował zamek litewskiemu księciu Fiodorowi Korjatowiczowi (Fig. 7). Książę Fiodor rozbudowywał i umacniał zamek aż do swej śmierci w roku 1414. Dzięki niemu niewielki w sumie zameczek przekształcony został w potężną twierdzę, na którą składały się: zamek dolny, zamek środkowy i zamek górny z donżonem, zwanym Starą Wieżą (Fig. 8).

Zamek otaczała głęboka fosa, umocniona drewnianą obudową i kamienny mur obronny o wysokości prawie 10 metrów. Cztery naroża zamku wzmocniono wysokimi wieżami, każda miała 9 metrów średnicy i kamienne mury o grubości 2,5 metra. Trzy wieże dotrwały do naszych czasów i stanowią same w sobie atrakcje turystyczne. Na górnym zamku, obok Starej Wieży książę Fiodor kazał wykonać studnię, by zapewnić zaopatrzenie w wodę na wypadek oblężenia. Prace prowadzone w twardej andezytach trwały wiele lat. W końcu, na głębokości 85 metrów osiągnięto lustro wody. Studnia jest także atrakcją turystyczną, owianą wieloma legendami, z których większość dotyczy działań diabła.

W latach 1445–1456 zamek Palanok był własnością Jana Hunyadiego – węgierskiego bohatera narodowego z okresu walk z Turkami. W następnych wiekach zamek (jak i całe Węgry) doświadczył ciężkich czasów. Po tragicznej klęsce wojsk węgierskich w bitwie z Turkami pod Mochaczem (1521) zamek stał się przedmiotem rywalizacji władców Austrii i Siedmiogrodu. Ostatecznie, w roku 1635 Palanok stał się własnością księcia Siedmiogrodu Jerzego I Rakoczego.

Zamek Palanok uzyskał rozgłos, gdy pod koniec XVII i na początku XVIII wieku stanowił bazę powstań antyhabsburskich, kierowanych przez Jerzego Rakoczego, potem przez księcia Emeryka Tokoly, a w końcu przez księcia Franciszka II Rakoczego (Fig. 11). W latach 1685–88 miało miejsce słynne oblężenie zamku przez wojska habsburskie. Obroną

Fig. 9. View of the Upper Castle with chapel and the Liberty Tree bastion. (Lanskij, 2009) • Widok górnego zamku z kaplicą i bastionem drzewa wolności

kierowała hrabina Helena Zrinyi (Fig. 9, 10), matka księcia Franciszka, który został później wybrany władcą Siedmiogrodu. W roku 1705 książę zaprosił trzech znanych francuskich inżynierów wojskowych, którym polecił wzmocnienie fortyfikacji zamkowych. Dodano wtedy nowe bastiony (Fig. 8, 13), a fortecy broniła potężna artyleria, licząca 164 armaty, dla których zgromadzić trzeba było 60 beczek prochu.

Po upadku powstania w roku 1711 zamek przeszedł na własność Habsburgów. Za rządów cesarza Józefa II, w latach 1780–90 zamek przebudowano i przekształcono w więzienie, w którym zamykano najważniejszych więźniów politycznych. Jednym z nich był grecki bohater walk o wolność Alexander Ypsilantis, który przebywał tu w latach 1821–23. Gdy w roku 1805/06 wojska napoleońskie zbliżyły się do Wiednia, do zamku Palanok przewieziono klejnoty koronne, w tym słynną koronę Św. Stefana. Podczas rewolucji węgierskiej w latach 1848/49 uwolniono więźniów zamku – było ich ponoć 19,700. Ostatecznie więzienie zlikwidowano w roku 1896.

Po zakończeniu I Wojny Światowej, w roku 1918 Zakarpacie wraz z zamkiem Palanok znalazło się w granicach Czechosłowacji. W czasie II Wojny Światowej powrócili na ten teren Węgrzy, a w zamku stacjonował garnizon wojskowy. W roku 1944 Zakarpacie zajęte zostało przez Armię Czerwoną i stało się częścią sowieckiej Ukrainy. Od roku 1960 w zamku mieściła się szkoła średnia. Dopiero w roku 1970 umieszczono tu muzeum regionalne.

Obecnie zamek Palanok składa się z trzech części: dolnego, środkowego i górnego zamku. Powierzchnia pomieszczeń liczy w sumie ok. 14 000 m². Jest tu 130 komnat połączonych skomplikowanym systemem ukrytych korytarzy. W roku 2008 zamek i muzeum odwiedziło ponad 100 000 turystów z Ukrainy, Słowacji, Polski, Węgier i Rumunii, a roczny

dochód z ruchu turystycznego wyniósł 626 000 hrywien (ponad 50 000 EUR). Stawia to zamek w gronie siedmiu najważniejszych obiektów turystycznych Ukrainy. Nawet pobieżna obserwacja budowli (Figs 12, 13) pozwala stwierdzić, że do prac budowlanych używano głównie kamienia z miejscowych złóż, czyli andezytu.

Zamek Palanok jest jednym z najważniejszych obiektów turystycznych na Ukrainie. Wokół znajdują się liczne odsłonięcia różnych wulkanitów, należących do strefy Vihorlat-Gutin. Sam zamek jest nie tylko zabytkiem historii i architektury – wspaniałym przykładem średniowiecznej twierdzy, ale także siedzibą muzeum, galerii sztuki nowoczesnej i wystawy „Drewniane świątynie Zakarpacia”, a turyści są zawsze serdecznie witani w zamkowej kawiarni.

References

- Golovashenko, O. B., 2002. Turizm jak forma socialnoi aktivnosti lyudij: socialno-filozofskij analiz. (In Ukrainian). *Zaporizzja: ZDU*, 184 pp.
- Kontler, L., Pražák, R., 2001. *Dějiny Maďarska*. (In Czech). Nakladatelství Lidové noviny Praha, 613 pp.
- Korzyk, V., 2002. *Zakarpattya is for all. By the routes of ekotourism*. Uzhgorod, 112 pp.
- Lexa J., et al, 2000. *1:500,000 scale geological map of Western Carpathians and adjacent areas*. SGUDS, Bratislava
- Njorba, V., 2008. *Zamki Zakarpattja. Na storozhi nerozgadanych tajemnic kraju*. (In Ukrainian). Vydavnistvo Krajevidi Karpat, Uzhgorod, 1-24.
- Sine, A., 2008. *Tourism in Ukraine*. Uzhgorod, 320 pp.
- www.city.mukachevo.net
- www.maps.google.com
- www.hu.wikipedia.com
- www.zamokpalanok.mk.uz.ua